

Biuletyn

Koła Miłośników Dziejów Grudziądza

Ks. J. Panaś

Rok III: 2005

Numer 32 (71)

Data odczytu: 30.11.2005

Data wydania: 30.11.2005

mgr Stanisław Poręba

Ksiądz Józef Panaś (1887-1940) **– redaktor naczelny „Gazety Grudziądzkiej”**

W latach międzywojennych, drugim po Romualdzie Wasilewskim, redaktorem naczelnym „Gazety Grudziądzkiej” był ks. Józef Panaś, znany kapelan Legionów Polskich, pułkownik WP, publicysta i działacz ruchu ludowego.

Józef Panaś urodził się 23 listopada 1887 r. w Odrzykoniu k. Krosna (obecnie woj. podkarpackie), w rodzinie chłopskiej, o tradycjach patriotycznych. W Przemyślu ukończył gimnazjum, a następnie w 1911 r. Seminarium Duchowne. Już w okresie nauki w gimnazjum, a później seminarium, zajmował się działalnością społeczną, m. in. w 1908 r. założył w swojej rodzinnej wsi Towarzystwo Wzajemnej Pomocy od Ognia. Po otrzymaniu święceń był wikarym w Dublanach oraz katechetą w Dobromilu (dawne woj. lwowskie). Blisko związany był z Towarzystwem Gimnastycznym. „Sokół” i Drużynami Bartoszewymi. W miesiącach wakacyjnych wyjeżdżał do Niemiec, gdzie prowadził działalność duszpasterską wśród polskich robotników sezonowych pochodzących z Galicji. Po wybuchu I wojny światowej został aresztowany pod zarzutem szpiegostwa, ale zwolniono go po kilku tygodniach. W dniu 30 sierpnia 1914 r. wstąpił jako ochotnik do Legionu Wschodniego. Następnie został kapelanem 3 pułku II Brygady Legionów Polskich. W 1915 r. uczestniczył w walkach z wojskami rosyjskimi na terenie Karpat. W 1916 roku wydał specjalną książeczkę do nabożeństwa dla legionistów. Około 1917 r. był kapelanem Komendy Głównej Legionów Polskich. W tym też roku za poparcie legionistów z II Brygady, którzy po bitwie pod Rarańczą przeszli na teren Rosji, został aresztowany przez władze austriackie i postawiony przed sądem w Marmaros-Sziget (Węgry). W czasie procesu oskarżył władze austriackie o zdradę interesów Legionów Polskich w Traktacie Brzeskim 1918 r. W więzieniu przebywał 8 miesięcy i po zwolnieniu wstąpił do Wojska Polskiego. W latach 1919 - 1927 był szefem dziekanatu w Dowództwach Okręgów Generalnych Lwów, a następnie Przemyśl, gdzie dosłużył się stopnia pułkownika.

Mniej więcej od 1921 r. związany był z Polskim Stronnictwem Ludowym „PIAST”, a także z Narodową Demokracją. Około 1925 r. wydał broszurę „Katechizm Obywatelski”. Po zamachu majowym Józefa Piłsudskiego, w czasie nabożeństwa żałobnego za poległych zerwał ze swojej piersi order i rzucił je pod nogi gen. Gustawowi Dreszerowi, zwolennikowi Marszałka, za co został przeniesiony z dniem 30 września 1927 r. w stan spoczynku.

W latach następnych ks. J. Panaś pracował jako publicysta i redaktor pism m. in. „Polonia”, „Gazeta Powszechna” i „Nowy Kurier Lwowski”. Był jednym z głównych współwłaścicieli Zakładów Graficznych i Wydawniczych „Polonia” w Katowicach i bliskim współpracownikiem Wojciecha Korfantego. Wydał książki: „W dziesiątą rocznicę - Rarańcza, Huszt, Marmaros-Sziget” (Lwów 1928) i „My II Brygada” (Katowice 1929).

Po aresztowaniu przez władze sanacyjne redaktora naczelnego „Gazety Grudziądzkiej” Romualda Wasilewskiego, Naczelny Komitet Wykonawczy Polskiego Stronnictwa Ludowego „Piast” w Warszawie wysłał ks. J. Panaś do Grudziądza.

Do naszego miasta przybył on 24 września 1930 r. i zamieszkał w jednym z miejscowych hoteli. Kandydował na posła w wyborach do Sejmu 16 listopada 1930 r. w Okręgu Wyborczym nr 29 tzw. „Kaszubskim”. Nie został wybrany. W dzień przed wyborami w „Gazecie Grudziądzkiej” ukazał się obszerny artykuł pt. „Życie i czyny ks. Józefa Panaśa” Początkowo zastępował na stanowisku redaktora naczelnego „Gazety” R. Wasilewskiego, ale po kilku miesiącach wydawca pisma W. Kulerski - mianował go oficjalnie redaktorem naczelnym „Gazety Grudziądzkiej”. W zastępstwie pełnił też funkcję redaktora odpowiedzialnego „Gazety” (nr 104 i 105 z 1932 r.). Organizował z ramienia „Centrolewu” wiece na Pomorzu i wygłaszał przemówienia. W słynnym procesie brzeskim przywódców stronnictw antysanacyjnych - brał udział jako świadek obrony wraz z W. Kulerskim. Należał do głównych zwolenników zjednoczenia ruchu ludowego na Pomorzu, w wyniku, którego powstało Stronnictwo Ludowe (SL). Wybrano go na członka Rady Naczelnej SL. W 1932 r. w Grudziądzu, w sali ogrodowej hotelu „Pod Żłotym Lwem” wygłosił odczyt o hitleryzmie. W dniu 28 listopada tegoż roku stanął wraz z W. Kulerskim przed Sądem Partyjnym SL w Warszawie z oskarżenia R. Wasilewskiego. Sąd udzielił mu nagany. Dla chłopów pomorskich starał się o zorganizowanie „kartelu zbożowego”

Ks. J. Panaś wyjechał z Grudziądza w marcu 1934 r. i zamieszkał w Kozinie, poczta Jezupol, pow. Halicz (dawne woj. stanisławowskie), gdzie otrzymał działkę jako osadnik wojskowy. W miejscowości tej ufundował kościół-kaplicę, którą wyświęcono 18 sierpnia 1935 r. Pisała o tym „Gazeta Grudziądzka” (nr 104 z 1935 r.). Posiadał też mieszkanie we Lwowie.

Po wybuchu II wojny światowej był związany z konspiracją antyrosyjską we Lwowie. Aresztowany przez NKWD, przebywał we lwowskim więzieniu, gdzie zachorował. W zimie 1939/40 r. wysłano go transportem kolejowym na Syberię. Zmarł w pociągu i zwłoki jego wyrzucono na pobocze toru. Jego prochy spoczywają gdzieś w nieznannej mogile na rosyjskich stepach.

Książki ks. J. Panaśa:

- Książeczka do nabożeństwa dla legionistów, Kraków 1916.
- Pamiętnik kapelana Legionów Polskich, Lwów 1920, cz. I i II.
- Z ciężkich dni Przemyśla (Zapiski kronikarskie naocznego świadka), Lwów 1920.
- Katechizm Obywatelski, Przemyśl [B. r. w., ok. 1925].
- W dziesiątą rocznicę – Rarańcza, Huszt, Marmaros-Szigiet. Książka Pamiątkowa. Napisał..., Lwów 1928.
- My II Brygada, Katowice 1929.

Literatura:

1. A. Kołodziejczyk, Ks. płk J. Panaś, „Zielony Sztandar”, 1984, nr 92 (I), s. 7-8, nr 94 (II), s. 8.
2. A. Kołodziejczyk, Kapelan zrywa ordery, „Tygodnik Kulturalny”, 1986, nr 4, s. II (fot.).
3. Ks. Józef Panaś, „Zielony Sztandar. Dodatek Ilustrowany”, 1983, nr 63, s. [3]. [Portret i nota].
4. J. Odziemkowski, Księża w walce o polskie granice 1918-1920, „Zorza”, 1988, nr 46, s. 8-9.
5. S. Poręba, Ludzie dawnego Grudziądza. Ks. Józef Panaś (1887-1940), „Gazeta Grudziądzka”, 1994, nr 46, s. 5.

(L.B.S.)

Redakcja: Tadeusz Rauchfleisz, KMDG. Logo KMDG wykonał Grzegorz Rygielski.